

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/189340,Uroczyste-otwarcie-wystawy-Kedyw-Miecz-i-Tarcza-Armii-Krajowej-w-Warszawie-Warsz.html>
01.03.2026, 17:11

Uroczyste otwarcie wystawy „Kedyw. Miecz i Tarcza Armii Krajowej w Warszawie” – Warszawa, 11 sierpnia 2023

W piątek 11 sierpnia 2023 r. przed Domem Polonii na Krakowskim Przedmieściu w Warszawie została otwarta wystawa „Kedyw. Miecz i Tarcza Armii Krajowej w Warszawie”, przygotowana przez warszawski Oddział Instytutu Pamięi Narodowej. Wystawa będzie dostępna do 25 sierpnia 2023 r.

11.08.2023

„Kierownictwo Dywersji Armii Krajowej, jeśli chodzi o funkcjonowanie Polskiego Państwa Podziemnego było elementem niezwykle istotnym, bo komórka ta odpowiadała za przygotowanie i przeprowadzenie rzeczywistych działań wymierzonych w funkcjonowanie niemieckiego aparatu okupacyjnego na ziemiach polskich. Liczby mówią same za siebie. Przytoczę dwie: 6 tys. przygotowanych i przeprowadzonych zamachów na niemieckich funkcjonariuszy władz okupacyjnych, ponad 25 tys. aktów sabotażu wymierzonych w niemiecką maszynę okupacyjną i niemiecką maszynę wojenną. To wszystko było zasługą oddziału, który w apogeum swojego rozwoju liczył około 1,5 tys. żołnierzy” – powiedział inaugurując wystawę dr hab. Karol Polejowski, zastępca prezesa IPN.

Otwarcie ekspozycji miało miejsce w przeddzień 80 rocznicy akcji „Góral” uderzenia jednostek Kedywu Komendy Głównej AK w transport pieniędzy okupacyjnego Banku Emisyjnego w Warszawie. Akcja ta, jako jedna z wielu została zaprezentowana na wystawie.

„Spotykamy się 11 sierpnia w przeddzień 80. rocznicy akcji Góral, jednej z najbardziej znanych i legendarnych akcji przeprowadzonych przez Kedyw AK. W niewiele ponad 2 min. oddział Kedywu zdobył 106 mln. złotych z okupacyjnego Banku Emisyjnego, a pieniądze to niezwykle istotny element prowadzenia walki zbrojnej. Tych akcji były tysiące, ale chciałbym jeszcze przypomnieć o roli kobiet w kierownictwie dywersji, o słynnym Dysku, czyli Dywersji i Sabotażu Kobiet. Zofia Franio i Wanda Gertz to chyba dwa najbardziej znane nazwiska Polek, żołnierzy Kedywu, które zasłynęły chociażby z prowadzenia akcji minerskich” – przypomniał prezes Polejowski.

W wernisażu wzięli udział ponadto: Mariusz Olczak, dyrektor Archiwum Akt Nowych, dr Tomasz Łabuszewski, dyrektor oddziału IPN w Warszawie, współautor scenariusza wystawy oraz Hanna Rybicka, córka Józefa Rybickiego (od listopada 1943 dowódcy Kedywu Okręgu Warszawa AK).

„Głównym celem, jaki postawiliśmy sobie przygotowując tę wystawę było pokazanie wysiłku zbrojnego struktur bojowych stolicy i głównych bohaterów. Tak się składa, że może poza członkami Armii Krajowej z zamachu na Kutschere nie jesteśmy w stanie wymienić żołnierzy, którzy narażali swoje życie, abyśmy dzisiaj żyli w wolnym kraju” – wyjaśnił dr Tomasz Łabuszewski.

Na uroczyste otwarcie przybyli ponadto przedstawiciele instytucji państwowych, stowarzyszeń, Służby Ochrony Państwa, Żandarmerii Wojskowej, mieszkańcy Warszawy, turyści i liczne media.

Na 24 planszach wystawy przedstawionych jest 18 najważniejszych lub najbardziej

spektakularnych akcji wykonanych przez oddziały Kedywu Komendy Głównej oraz Komendy Okręgu Warszawskiego, rola kobiet w organizacji, udział jednostek Kedywu w Powstaniu Warszawskim oraz tragiczny los żołnierzy ukaranych przez komunistyczne „sądy” za ich patriotyczną i ofiarną działalność w okresie okupacji niemieckiej oraz działalność w konspiracji antykomunistycznej.

Wystawa obejmuje jedynie wycinek działalności bojowej oddziałów Kedywu AK. Dorobek walki bieżącej prowadzonej przez Kedyw AK i poprzedzających go struktur Związku Walki Zbrojnej na terenie całej okupowanej Polski to około 700 wykolejonych transportów kolejowych, 40 wysadzonych mostów, 4 tys. zniszczonych samochodów, 120 spalonych magazynów, 19 tys. uszkodzonych wagonów kolejowych, blisko 6 tys. zamachów na funkcjonariuszy niemieckiego aparatu władzy okupacyjnej oraz 25 tys. działań sabotażowych.

Autorzy wystawy: dr Tomasz Łabuszewski, Jacek Persa

Współpraca: Edyta Gula, Magdalena Poręba, Andrzej Kryński

Nadzór produkcyjny: Sławomir Stępień

Koncepcja plastyczna i skład: Katarzyna Dinwebel

Redakcja i korekta: Ingeborga Jaworska-Róg

Recenzja: dr Kazimierz Krajewski

Produkcja: Druk wielkoformatowy Paweł Ciepielewski

Rozkazem z 22 stycznia 1943 r. o „uporządkowaniu odcinka walki czynnej” gen. Stefan Rowecki „Grot” powołał wydzielony pion walki bieżącej, który wchłonął dotychczas funkcjonujące organizacje i komórki Armii Krajowej, m.in.: Związek Odwetu, Wydzieloną Organizację Dywersyjną Wachlarz, Organizację Specjalnych Akcji Bojowych „Osa”. Kedyw zajmował się prowadzeniem działań partyzanckich, akcji sabotażowo dywersyjnych, wywiadem, szkoleniem kadr dowódczych i żołnierzy oraz produkcją broni i materiałów wybuchowych.

Kierownictwo Dywersji działało na poziomie Komendy Głównej oraz na szczeblach obszarów, okręgów i obwodów Armii Krajowej. Pierwszym dowódcą Kedywu był płk August Emil Fieldorf „Nil”, a po 1 lutego 1944 r. zastąpił go ppłk Jan Mazurkiewicz „Radosław”.

Wystawa jest kolejnym przedsięwzięciem warszawskiego oddziału IPN przygotowanym w związku z 80. rocznicą powołania Kierownictwa Dywersji (Kedywu) Armii Krajowej.

23 stycznia 2023 r. na budynku PAST-y w Warszawie została odsłonięta [tablica poświęcona dwóm dowódcom warszawskiego okręgu Kedywu: majorowi Jerzemu Lewińskiemu ps. „Chuchro” i podporucznikowi Józefowi Rybickiemu ps. „Andrzej”, których główny punkt odpraw znajdował się w nieistniejącym już budynku przy Zielnej 40 \(naprzeciwko PAST-y\).](#)

27 stycznia 2023 r. odbyła się [dyskusja online o Kierownictwie Dywersji Komendy Głównej Armii Krajowej \(Kedyw\).](#)

18 kwietnia 2023 r. w przeddzień 80. rocznicy powstania w getcie warszawskim przy ul. Zakroczymskiej róg Sanguszki w Warszawie w Warszawie Instytut Pamięci Narodowej [upamiętnił żołnierzy Okręgu Armii Krajowej Warszawa-Miasto, którzy podczas powstania w getcie warszawskim w 1943 r. udzielili zbrojnej pomocy bohaterskim żydowskim bojownikom, organizując antyniemieckie akcje dywersyjne.](#)

19 maja 2023 r. w Rembertowie podczas święta 2. Regionalnej Bazy Logistycznej [odsłonięte zostało popiersie gen. Augusta Emila Fieldorfa „Nila” - patrona tej jednostki.](#) Popiersie zostało sfinansowane przez Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN w Warszawie.

Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej IPN w Warszawie przygotowało [grę „W imieniu Rzeczypospolitej. Akcje Kedywu Armii Krajowej w okupowanej Warszawie”](#) na aplikację mobilną na smartfony. Jej premiera odbyła się w rocznicę Akcji pod Arsenalem.

Oddział IPN w Warszawie przygotował również komiks historyczny [Akcja „Góral”. 12 sierpnia 1943](#) i film animowany na jego podstawie:

Pliki do pobrania

[Folder \(pdf, 4.08 MB\)](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Wystawa